

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ. רמב"ם. נגלה וחסידות

יום הבהיר

ר"ח כסלו

☆

ו"יום טוב

ב' כסלו

יום השבת ה"ספרים" ל-770

תולדות

גליון ט (תסח)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

שמונים ושש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה. ערש"ק פ' תולדות, יום טוב ב' כסלו, שנת תשמט.

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

שיחות

- החילוק בין אין עוד לאין עוד מלבדו..... ד
החילוק בין משה לאליהו..... ד
למה נזכר ח"י אלול כחג..... ה
תירוץ על שאלת כ"ק אד"ש בשבת פ' וירא..... ו

לקוטי שיחות

- מלוכת שלמה בחיי אביו..... ו

אגרות קודש

- הערות באג"ק כ"ק אד"ש ח"ט..... ט

חסידות

- בענין שתי סוגי אהבה..... י
ענינן של מגן אברהם..... יג

פשוטו של מקרא

בפרש"י עה"פ (וד"ה):

כה, יט בד"ה אברהם הוליד את יצחק..... יג

כה, כז בד"ה ויגדלו הנערים ויהי עשו..... טו

שובות

מקום ישיבת תו"ת בשנת תרנ"ט..... טז

הערות וציונים לתו"א פ' תולדות..... כ

הערות ללוח היום היום..... כא

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9289 - 439 (718)

ש י ח ו ת

א. מבואר בכמה שיחות מכ"ק אדמו"ר שליט"א, החילוק בין "אין עוד" ל"אין עוד מלבדו", שפי' אין עוד, היינו, שלילת מציאות העולם לגמרי. ופי' אין עוד מלבדו, היינו, שמלבדו אין עוד, אבל יחד עמו יש עוד (דהיינו שהעולם מציאות אבל מאוחד עם אלקות).

ולהעיר ממאמרי אדה"צ כתובים ב' ד"ה שה"ש הא':
"כי מבלעדי הוא דאין אלקים אבל הוא ית' הוא האלקים שמעלים א"ע..." (הדגשת המעתיק).

*

ב. מבואר בכ"מ בדא"ח החילוק בין משה לאלהו, שאלהו נזדכך גופו ועלה גם גופו למעלה. משא"כ מרע"ה, אף שבהתגלות הנבואה הי' עומד על עמדו כו' שהי' גופו כלי לאלקות, מ"מ הי' זה בעיקר מצד גילוי הנשמה, אבל הגוף אינו יכול לעלות למעלה וטעון קבורה לאחר הסתלקות הנשמה.

ויש להעיר ממ"ש השל"ה מס' שבועות (בדפוס שתח"י - עמ' קי"ב, ב): וזה הי' הקנאה של המלאכים אמרו רבש"ע מה לילוד אשה בינינו ולפוס ריהטא קשה מה קושיא היא זו מה שזיכות לילוד אשה ביניהם הלא מטטרון ששמו כשם רבו אמרו שהוא חנוך בן ירד שהי' ילוד אשה אף שלפי אמת אין זה קושיא כי חנוך נתהפך ללפיד אש וכל גופו אש כשבא למעלה זו אבל מרע"ה נשאר כמו שהוא בגופו ועלה למעלה. וע"פ המובא מדא"ח לעיל קשה: א) איך מתארים עם הנ"ל. ב) אינו מובן תירוץ השל"ה, שהרי הי' גופו כלי לאלקות, דכשעלה - עלה יחד עם נשמתו, וא"כ מהי שאלת המלאכים.

אמנם מה שאפ"ל עכ"פ על שאלה הא', דהיות כשהי' גילוי נשמתו בגופו - הי' גופו כלי לאלקות, לכן כשעלה להס' הי' יכול לעלות בגופו, ומה שמבואר שאין גופו יכול לעלות, היינו לאחר הסתלקותו שנסתלקה הנשמה מן הגוף, ועל שאלה הב' אולי יש לבאר שמה שאיכפת להמלאכים אינו מה שנמצא ביניהם גוף שאין בו התגלות

אלקות (כהמלאכים שבטלים לדבר ה' שבהם כו'), אלא מה שאין מהות גופו כמהות גופם - ע"ז היא טענתם כו', דהיות והם נבראו מב' יסודות אש ורוח, והאדם נברא גם מיסודות גשמיים מים ועפר כו' וילוד אשה כו' א"כ דרגת גופו שייכת לעולם העשי' הגשמי ולא לעולמות עליונים. כנ"ל כ"ז הוא לביאור השל"ה שמה עלה בגופו למעלה. ולהעיר שבפשטות המקראות עלה משה להס' ולא למרום, ומה שעלה למרום היינו נשמתו וכיו"ב. והחידוש הוא בדברי השל"ה כנ"ל. אבל להעיר שבכללות היתה עליית משה להס' עלי' ממטלמ"ע - העלאה המטה, ומזה קצת ראי' לדברי השל"ה. וראה לקו"ש חט"ו לך לך ג' סעיף וא"ו ובהע' 40, אבל שם מבואר שהתחתונים נשארים תחתונים אלא שמצד נמנע הנמנעות נעשה חיבורם לעליונים, וא"כ שוב לא נהפכו לעליונים. ואולי אין סתירה מזה, כי השינוי שנעשה בגופי ישראל הוא נעלה מהשינוי שנעשה בעולם, [וע"ד מה שפסקה זוהמתם ששייך להגוף בפשטות, בקשר לחטא עה"ד וענין המיתה שבגוף] וא"כ אולי י"ל שיש מקום לומר שגם אצל משה הי' בשעת מ"ת מעין הענין דאליהו, שגם גופו נזדכך ועלה למעלה. ושוב יש קצת ראי' לדברי השל"ה.

[טעם הדבר שחשוב לתווך דברי השל"ה עם המבואר בדא"ח, הוא ע"פ הידוע שתורתו היא מהיסודות לשיטת אדה"ז - חב"ד, כידוע בפ' מש"כ אדה"ז בס' התניא "מלוקט מפי ספרים"].

הת' אלישיב קפלון
- תות"ל 770 -

ג. בהתוועדות ש"פ לך לך תשמ"ט בתחלתו כ': חשון הוא החדש היחידי בשנה שאין בו מועד ויום סגולה" - ובהערה 6: "משא"כ בשאר חדשי השנה: כסלו - ימי החנוכה, טבת - סיום ימי החנוכה, והצום דעשרה בטבת שהוא "עז רצון", ולע"ל יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים" (רמב"ם סוף הל' תעניות) . . . תמוז - שבעה עשר שבו, יהפך לשמחה כו' (כנ"ל בעשרה בטבת) . . . אלול - חודש הרצון והרחמים (נוסף ליום ח"י אלול)". עכ"ל.

ולכאורה מדוע נקט ח"י אלול בחודש אלול, ולא י"ב-ג' תמוז בחודש תמוז, (שבחודש זה אינו אלא ענין

של עתיד ש"יהפך לשמחה כו'"). וכמו"כ להזכיר גם בחדש כסלו "ל"ט-כ כסלו", וכו'. *

הרב ישכר דוד קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

ד. בנוגע לשאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א ש"פ וירא אוא"ל שהיות שא"א ה' זקן והמבוגר מכולם לכן יותר חשוב לבקרו שה' הכי חולה והי חשוב מכולם לכן ה' הגילוי אליו, ולפי זה מובן עפ"פ שאע"פ שה' זקן וחולה בכל זאת וירא וירץ וכו' וכן ואל הבקר רץ אברהם מזה רואים שלא ה' כ"כ צער וסכנה לזקן בן תשעים ותשע שנה כ"ש לצעיר בן שלש עשרה שנה שה' פרא אדם ידו בכל וכו' ובפרט שהבן חמש למקרא למד בפרשה שעברה ובפרט עם פירש"י שם.

הת' לוי כהן
- תות"ל 770 -

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ה. בלקו"ש פ' חילי שרה (סעי' א') מבאר דכל מה שעשה דוד ששלמה בנו ימלוך תחתיו, (מלכים א' פרק א') אינו רק **הבטחה** ששלמה ימלוך לאחר פטירת דוד, אלא שהוכתר למלך בחי' דוד, ולכן אדוני' ירא את המלך שלמה ואחז בקרנות המזבח שלא יהרגהו שלמה ע"ז **שמורד במלכותו**. עי"ש.

ויש להעיר דמצינו גם בדוד שנמשח בחי' שאלו (שמואל א' טז, יג) ואיתא בגמ' מגילה יד, ב, בנוגע לנבל (שם פרק כ"ה): "אמר לה [דוד לאביגיל] מורד במלכות

* בלשון הגמ' אטו כי רוכלא וכו' ורק באלול דלא חשיב יום **מסויים** נקט ח"י אלול. (ועוד: כ"ק אדמו"ר שליט"א לא הזכיר מועדי חב"ד).

המערכת

הוא [נבל בעלה], ולא צריך למידייניה, אמרה לו עדיין שאל קינים ולא יצא טבעך בעולם", וביארו המפרשים (ראה פרשת דרכים דרוש י"א, מרגליות הים סנהדרין לו, א אות כ"ד ועוד) שטענה ב' דברים, חדא דעדיין שאל קינים ולא משח אותו אלא בכדי שלמלך אחר מיתת שאל (ראה בטורי אבן מגילה שם) ועוד דאפילו אי נימא שהוא מלך כבר מעת המשיחה, מ"מ מכיון שלא יצאו טבעו בעולם ולא קבלוהו העם עליהם למלך לא שייך לדון אותו מצד מורד במלכות, ובפרט לפי מ"ש במהר"ץ חיות (תורת הנבאים פ"ז) דכל משפטי המלוכה הם רק ענין ההתקשרות בין המלך להעם, ועל אופנים הללו נאותו הצדדים, והעם נתרצו לוותר הונם ורכושם לטובת הכלל, להיות דבר אחד לדוד אשר יצא לפניהם וילחם מלחמותיהם, וכן דאם ימרדו בו מותר להרגו, דכ"ז הוא מצד קבלת העם, ומביא ראי' ע"ז ממ"ש הרמב"ם בספר המצוות מצוה קע"ג דמי שיעבור על מצוות המלך ראוי ומותר למלך להרגו כמו שאמרו ישראל על עצמם כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע דבריך יומת עיני"ש דכ"ז הוא מצד קבלת העם, ולפי"ז כיון דמבואר בהשיחה דהנהגת המלוכה בפועל עדיין לא הי' לו לשלמה בידי דוד, א"כ לכאורה לא שייך לומר שכבר שייך אז חיוב מיתת מצד מורד במלכות שלמה, (ועי' גם ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ג: וזבא אביגיל את דוד וגו' א"ל, מרי דוד אנא מה עבדיז, בנו מה עבדות, בעירי מה עבד, אמר לה מפני שקילל מלכות בית דוד, אמרה לו עדיין מינוטה דמרן שאל קינים" וזהו ג"כ כעין המבואר בבבלי דלכון אינו חייב מיתת מצד מורד במלכות דוד).

ועי' סנהדרין קי, א, כל החולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש כתיב הכא ויזבח אדוניהו וגו' עם אבן הזוחלת וכתוב התם עם חמת זוחלי עפר כו' עיי"ש, הרי מבואר בזה דמחלוקת אדוניהו הי' על **מלכות בית דוד** בכלל, ולא בפרטיות מצד שלמה, ועי' מהרש"א שם שהקשה דהלא גם אדוניהו הי' ממלכות בית דוד עיי"ש, ותירץ במרגליות הים שם (אות ז') לפי מ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש פ' חלק בהיסוד הי"ב שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומזרע "שלמה" לבד, וכ"כ בסהמ"צ ל"ת שס"ב (כמובא בהשיחה סעי' ז) נמצא דדין בית דוד חל רק על שלמה וזרעו, ובמילא שפיר הי' אדוניהו מורד בכללות מלכות בית דוד.

ועי' גם בס' חדושי מרן הר"י הלוי פ' חיי שרה שביאר זה בארוכה יותר, דמבאר מה שאמרה בז' שבע יחי

אדוני המלך דוד לעולם, עפ"י פיהמ"ש הנ"ל דמלכות בית דוד נקראת רק אם תהי' המלוכה מזרע שלמה, ואם הי' אדוני' מולך לא היתה עליו תורת מלכות בית דוד רק כמו מלכי ישראל והיתה מלכות בית דוד מתבטלת, וזהו שאמרה בת שבע אחרי שהבטיח לה כי כן אעשה היום הזה להמליך את שלמה, דמעתה יהי' דוד מלך ישראל חי' וקים וזהו יחי אדוני המלך לעולם, וזהו ביאור הגמ' דסנהדרין דמחלוקת אדוניה היתה מחלוקת על כללות מלכות בית דוד עיי"ש. ועי' ג"כ בחי' הגרי"ז עה"ת אות קט"ו. הרי יוצא מכ"ז דחיוב מיתה של אדוניה לא היתה מפני שמרד בשלמה בפרטיות אלא מצד כללות מלכות בית דוד ואין הכרח לכאן' שהי' לו כבר דין מלך.

ועי' עוד בחי' הגרי"ז שם אות קי"ב שהביא מהגר"ח דחלוק מלכות בית דוד משאר מלכיות דבשאר מלכיות יש רק דין מרידה במלכות, משא"כ בחולק במלכות בית דוד יש חיוב מיתה בעצם משום דחולק על בחירת דוד, משא"כ בכל מורד במלכות אין עליו חיוב מיתה רק יש רשות למלך להורגו עיי"ש בארוכה, דלפי"ז י"ל דבמלכות בית דוד שאני דאפי' אם אין לו הנהגת מלוכה בפועל וליכא קבלת העם, מ"מ חייב מיתה מצד מרידה במלכות בית דוד, דרק בשאר מלכיות ה"ז תלוי בקבלת העם ורצון המלך וכו' משא"כ במלכות בית דוד אין זה נוגע, אבל הגרי"ז שם הקשה ע"ז מהגמ' מגילה הנ"ל לגבי נבל דאף שמרד במלכות דוד מ"מ כיון דלא יצא טבעו עדיין בעולם ליכא חיוב מיתה אלמא דלא שנא עיי"ש. נמצא דגם בשלמה בפרטיות לא שייך דין מרידה בלי הנהגת מלוכה ועכצ"ל שהמרידה היתה בכללות מה שידע מהבחירה בשלמה דרק על ידו יומשך מלכות בית דוד ומ"מ רצה הוא למלוך.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

א ג ר ו ת ק ו ד ש

ו. הערות בד"א באג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ט

מפתח אנשים

- (1) חסר ערך משה קארדוברא (רמ"ק) ע' ה'.
- (2) ערך כ"ק אדמו"ר רש"ב נ"ע חסר ע' כה.
- (3) חסר ערך רא"ל הלוי עפשטיין ע' כ"ה.
- (4) ערך לוריא יצחק (ארינט) חסר ע' כה ע' קב ע' קלא.

- (5) חסר ערך וויטל חיים ע' כה, ע' קל"א.
- (6) חסר ערך ראזין י"י ע' כו, ע' מב.
- ערך פריז אברהם מודפס כ"ח וצ"ל כ"ט.
- ערך ד'ליאן מ. נדפס ע' לב וצ"ל ל"ג.
- חסר ערך שפירא ע' לז.
- ערך משה רבינו חסר ע' ע"ח, ע' פ"ד, ע' ק"י.
- חסר ערך גרינברג דבורה ע' פ"ד.
- חסר ערך שניאורסאהן זלמן אהרן (רז"א) ע' קיג.

מפתח מוסדות

- ערך בית רבקה צרפת חסר ע' כ"ב.
- ערך תו"ת ות"ת חסר ע' סז.
- חסר ערך אגודת נסים (ליידיס אוקזילערי) ע' פ"ד.

י - יום הבהיר ר"ח כסלו - ב' כסלו ה'תשמ"ט -

ערך תול"ת חסר ע' קט, ע' קי"ג.

חסר ערך משרד העבודה ע' קטו.

ערך אגודה חסידי חב"ד חסר ע' קכ"ז.

מפתח מקומות

ערך א"י חסר ע' כ"א

ערך מנהטען חסר ע' מב

ערך ארה"ב חסר ע' סא-ב, ע' סה-ו ע' קטו, קי"ז.

ערך אה"ק חסר ע' ס"ה.

ערך ירושלים ע' ס"ו.

חסר ערך בראנזוויל ע' פ"ד.

ערך דזוינט חסר ע' קטז.

חסר ערך אירופא ע' קכ"ה.

מפתח ענינים

אפשר ה' כדאי לערוך ערך גניזה (החסרנית) ע'
ל"א.

הת' יוחנן לייב גרינברג
- תות"ל 770 -

ח ס י ד ו ת

ז. בהקדמה על שער היחוד והאמונה בתניא בחינוך קטן
מסביר אדמו"ר הזקן הפירוש בפסוק חנוך לנער ע"פ דרכו
גם כי יזקין לא יסור ממנה שיש ב' מיני אהבות יש אהבה
ע"פ טעם ודעת שבהתבוננות כי הוא חייך כו' מביא ליד

אהבת ה' ויש אהבה - כרשפי אש שלהבת עולה מאיליה, ולא כל אדם זוכה לזה וכדי לעלות באהבה זה מדרגה לדרגה צריך להיות נפילה ממדרגה הראשון ואח"כ יכול לעלות למדרגה גבוה יותר ובשעת הנפילה ממדרגה הראשון לכאורה אין לו אהבה כלל והוא כאדם פשוט ולכן הוא צריך לאהבה הא' שהורגל מנעוריו, וזהו חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין כו' שהמצב של נער - הוא אהבה הא' שיש בקטנותו - ויזקין - הוא אהבה הב' ולא יסור ממנו הוא שבשעת עליה מדרגה לדרגה - כי יזקין צריך להיות נפילה מדרגה הראשון ולפיכך צריך לאהבה הראשון שיהי' בשעת שהי' נער כדי שלא יהי' פחות מכ"א.

ולכאורה צ"ל למה באהבה הב' כדי לעלות מדרגה לדרגה צ"ל נפילה מדרגה ראשונה לכאורה כדי לעלות מדרגה לדרגה צריך לדרגה הראשונה וכמבואר בכל מקום שאם רוצה לעלות הוא צריך לדרגה הקודמת לעזור לו לעלות כמו יהודי שרוצה להתקרב ליהדות שצריך לילך מדרגה לדרגה ולא ליפול מדרגה הקודמת ח"ו ולמה צריך נפילה? אלא הביאור בפשטות שיש שני אופנים בעליה מדרגה לדרגה. אופן הא' עליה שבערך וכמו למשל בשכל שכל יום ויום הוא הולך ומתגדל בשכלו זהו עליה שבערך ועליה כזה אין צריך להיות נפילה מדרגה הראשון אדרבה הוא צריך לדרגה הראשון כי צריך להתגדל כנ"ל במשל מיהודי וכו', והאופן הב' הוא עליה שלא בערך כמו למשל מרב זירא שצם ארבעים תעניתים לשכוח תלמיד בבלי כדי ללמוד תלמוד ירושלמי, כי תלמיד ירושלמי הוא לימוד באופן של ראי' ותלמוד בבלי הוא לימוד כאופן של שמיעה, וכדי ללמוד באופן של ראי' הוא עלי' שבאין ערוך, ובעליה שבאין ערוך הדרגה הקודמת מפריעה, וצריך לשכוח מזה, כמו"כ האהבה הב' העליה מדרגה לדרגה הוא עליה שבאין ערוך וצריך להיות נפילה מדרגה הקודמת כדי לעלות להדרגה שגבוה באין ערוך.

ולכאורה אינו מובן אם בעליה שבאין ערוך צריך לשכוח הדרגה הקודמת כי הדרגה הקודמת מפריע א"כ למה אומר כאן שבשעת הנפילה הוא צריך לאהבה הא' שהי' בקטנותו, לכאורה מאהבה הא' לאהבה הב' הוא עליה שבאין ערוך, וכמו שבאהבה הב' גופא לעלות מדרגה לדרגה צריך להיות נפילה מדרגה הראשונה עאכ"כ שצריך לשכוח האהבה שהי' בקטנותה שזהו אין ערוך גדול יותר לכאורה זה

מפריע יותר ולמה אומר כאן שצריך להאבה 'שהי' בקטנותה.

ויובן זה בהקדים שיש ג' אופנים בעליה מדרגה לדרגה:

(1) אופן הא' הוא עליה בערך כנ"ל במשל מיהודי שרוצה להתקרב ושם הוא צריך לדרגה הקודם כי הדרגה הקודם עוזר לעלות למעלה.

(2) אופן הב' הוא עליה שבאין ערוך כמו מתלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי כנ"ל, שצריך לשכוח הדרגה הקודמת מכיון שזה באין ערוך והשכל של תלמוד בבלי יפריע לו להתעלות ולהשיג באופן גבוה לגמרי כמו בתלמוד ירושלמי, אבל יש צד השה ביניהם שבבלי וירושלמי שניהם מוגדרים באותו השכל ודנים באותם הלכות אלא שאין מגיעים למסקנא בזה יש חילוק אבל בעצם הענינים הם שוים והם מהות וסוג אחד אלא שאופן ההבנה הוא באין ערוך אחד לשני.

(3) אופן הג' הוא עליה שבאין ערוך שהדרגה החדש לגבי דרגה הקודמת הוא כמו מהות אחר וסוג אחר לגמרי כמו למשל בשכל שהשכל ששתיים ושתיים זה ארבע זהו כל דבר שכלי ענין שכלי אבל זהו מהות וסוג אחר לגמרי מלימוד ירושלמי והשכל ששתיים ושתיים זה ארבע אין מפריע להלימוד באופן הירושלמי אע"פ שזה שכל וזה שכל, אבל כיון שזהו מהות וסוג אחר לגמרי, ולא כמו אופן הא' שבאין ערוך בתלמוד בבלי וירושלמי אע"פ שהם באין ערוך, אבל הם סוג אחד כו'.

ועפ"ז יש לומר בנידון דידן שמי שיש לו דרגה אהבה הב' (אהבה כרשפי אש) אז הוא באין ערוך לגבי אהבה הא' (אהבה מהתבוננות), כאופן הג' הנ"ל, והאהבה הא' (אהבה מהתבוננות) (הוא כמשל ששתיים ושתיים זה ארבע כנ"ל לגבי שכל של ירושלמי), לגבי כמו מהות אחר לגמרי וסוג אחר. ואז אהבה הא' אינו מפריע כנ"ל, וממילא מובן מה שאמר בתניא כאן שבשעה שנופל מדרגה, אז יש לו אהבה הא' ואינו מפריע לו, אבל דרגה הקודמת מפריע כי מאהבה הא' להאהבה הב' הוא כמו אין ערוך שבסוג ג' ואינו מפריע, אבל באהבה הב' גופא העליה

מדרגה לדרגה הוא כמו האין ערוך שבסוג ב' שמפריע ואינו יכול לעלות לדרגה נעלית אלא א"כ יש לו נפילה.

הת' מרדכי שיון
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
ניו הייווען

ח. בתו"א פ' לך לך ד"ה (אנכי מגן לך) פי' מגן אברהם דהנה נודע שאברהם הוא בחי' חסד גדול עד מאד בלי שום מונע וכו' ואעפ"י שהוא יודע מהו ישמעאל אעפ"כ מחמת חסד גדול רוצה שיחי' לחסד בלי גבול וכו' אבל באמת אין מהראוי כן דהנה ביאת משיח א"ה כתוב וכו' ואת רוח הטומאה אעביר וכו' ואם יתנהג העולם בחסדו הגדול כנ"ל לא הי' העולם יכולים לבא למדרגה הנ"ל של משיח וכו' מגן נקרא דבר המכסה וכו' שכמו שהשמש אם לא הי' לו נרתיק לא היו יכולים לסבול אורו הגדול והנרתיק הוא המגין שנוכל לסבול וכו' והנה נודע שבכל בוקר דאברהם בחי' חסד מתעורר דעולם וכו' והקב"ה רוצה להנהיג את העולם בבחי' חסד אם לא הי' מגן לבחי' חסד הנ"ל וכו' הי' חיותם (של הקליפות) בלי גבול ולא היו יכולים לבער הרע מן הארץ, ולכן בכל בוקר כשמתעורר מדת אברהם מדת חסד כנ"ל אנו צריכין לברך ברכת מגן אברהם, מגין, שיעשה מגין לבחי' אברהם הנ"ל לטובתינו עכ"ל וצריך להבין לפי הנ"ל מדוע במנחה ובמערב גם צריכים לברך מגן אברהם הרי אז החסד הוא לא בכל תוקפו וממילא אין צורך למגין.

הרב דוד שיון
- תושב השכונה -

פסוקי של מקרא

ט. בפירש"י ד"ה אברהם הוליד את יצחק (כה, יט):
ד"א ע"י שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו וכו', עכ"ל.

יד - יום הבהיר ר"ח כסלו - ב' כסלו ה'תשמ"ס -

עיון בפירש"י בפרשת לך לך ד"ה וברכת' (זז, טז):
בהנחת שדים כשנצרכה לך ביום משתה של יצחק שהיו
מרננים עליהם שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בננו הוא
וכו', עכ"ל.

וכן על דרך זה פירש"י בפרשת וירא ד"ה היניקה
בנים שרה (כא, ז) וז"ל: ... ביום המשתה הביאו השרות
בניהן עמהן והיניקה אותם שהיו אומרות לא ילדה שרה
אלא אסופי הביאו מן השוק, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה בפרשתינו משנה רש"י ואינו מפרש כמו
בפרשת לך לך ופרשת וירא הנ"ל ("שהיו מרננים עליהם
שהביאו אסופי מן השוק"), אלא מפרש שהיו ליצני הדור
אומרים מאבימלך נתעברה שרה.

ואולי אפשר לתרץ, שעל זה דשהיו מרננים שהביאו
אסופי מן השוק **כבר תירץ** זה להם שרה בזה שהניקה בנני
השרות ביום המשתה, ואם רק זה הי' ה"לעז" למה כתב
התורה בפרשתינו עוד פעם שאברהם הוליד את יצחק הרי
כבר מתורץ זה לכאורה בזה שהתורה כתב בפרשת וירא
(כא, ז) ... הניקה בנים שרה וגו', ולכן מפרש רש"י
שהי' **עוד ענין** בזה מה שליצני הדור אמרו, שאין הכי
נמי **ששרה** הניקה בנים אבל היא לא נתעברה מאברהם.

(ב) בפרשת לך לך אומר רש"י: "שהיו מרננים
עליהם".

בפרשת וירא: "שהיו אומרות" (דהיינו השרות).

ובפרשתינו "שהיו ליצני הדור אומרים" ולמה לא
פירש"י בכל המקומות באופן אחד.

(ג) בפרשתינו פירש"י **הטעם** למה אמרו כן ליצני
הדור: "שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה
הימנו",

ולכאורה זהו גם כן הטעם למה שאמרו "שהביאו
אסופי מן השוק", שהי' כמה שנים עם אברהם ולא הולידה

בנים, ולמה לא פירש רש"י טעם זה בפרשת לך לך ופרשת וירא הנ"ל.

*

י. בפירש"י ד"ה ויגדלו הנערים ויהי עשו(כה,כז) כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני י"ג שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א, עכ"ל.

(א) עיין בדעת זקנים מבעלי התוספות שמביא חלק מלשון רש"י ומקשה וז"ל: ואי קשיא דפרש"י שעשו לא הי' כי אם בן י"ג שנה כשפירש לע"ז שהרי הוא עצמו פי' ויזד יעקב נזיד שאותו יום מת אברהם שלא יראה עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה וזהו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה ולפי זה שאמרנו שהוא בן י"ג שנה א"כ מרד בחי' אברהם ב' שנים שהרי אברהם חי קע"ה שנה ובין מאה שנה הי' כשנולד יצחק ויצחק בן ששים שנה כשנולד עשו ומשם עד קע"ה יש ט"ו שנים מכלל שהי' עשו בין ט"ו שנים כשמת אברהם א"כ מרד שתי שנים בחייו.

ובירושלמי פריך לה הכי ומשני שנתלים מרד במטמוניות פי' בצנעה אבל לאחר מותו מרד בפרהסיא, עכ"ל.

ולא הבנתי איך יתאים תירוץ זה של הירושלמי עם פירש"י.

שהרי רש"י אומר: "כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרי' במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם".

שמשמע מזה, שלאחר זה ("כיון שנעשו בני י"ג שנה"), היו נכרי' במעשיהם ואדם מדקדק בהם, ואם כן לכאורה לא הי' באופן של "במטמוניות", שהירושלמי מתרץ הוא באופן שלא הרגיש אברהם במעשיו של עשו.

זה שהירושלמי מתרץ, והדעת זקנים מבעלי התוספות מביאו, "שנתים מרד במטמוניות" צריכים להבין, ממה נפשך, למה הטמין עשו מעשיו בשתי שנים אלו:

אם כוונתו ה' שלא לצער את אביו יצחק ואת אברהם זקנו, למה לא הטמין מעשיו גם אחרי זה, אם ידע שבמעשיו תלוי חייו של אברהם, ואם מן השמים נסתבב שיהיו מעשיו בלתי ידועים כל זמן שאברהם חי, למה לא ה' יכול להיות כן לשבע שנים וה' אברהם חי 180 שנה (מספר השנים שנקבע לו מתחילה) וה' נפטר בשיבה טובה.

ב) זה שרש"י אומר: "זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א".

צריך להבין:

זה שיעקב פירש לבתי מדרשות נאמר בפירוש בפסוק "...ויעקב איש תם יושב אהלים", - אהלו של שם ואהלו של עבר - רש"י. אבל זה שעשו פירש לע"א כשנעשה י"ג שנה, מניין לו לרש"י זה מפשטות הכתובים, הרי נאמר רק שה' "איש יודע ציד", וע"ז מאן דכר שמל".

ואם ה' לזה איזה שייכות לע"ז, ה' לו לרש"י לפרש זה.

ולכאורה ה' מתאים יותר אם ה' רש"י אומר (לא שפירש לע"א) אלא שנעשה רוצח, שבנוגע לזה מסופר (לא בפסוק זה אבל עכ"פ בפרשה זה) בפסוק (כה, כט): "... והוא עיף" ופירש"י שם: ברציחה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

יא. בהמשך למה שכתבתי בגליון פ' וירא (ז (תסו)):

הנה במבוא לאג"ק אדמו"ר מהורש"ב אג"ק ח"א כותב (ומסכים על זה הר"ל אלטין): גם לאחר שנוסדה הישיבה בליובאוויטש - בתחלת שנת תרנ"ט היתה המחלקה שבזעמבין העיקר, עד שבכל האגרות שהגיעו לידנו מהשנים תרנ"ט-תר"ס לא נזכר (הסניף שבליובאוויטש) אלא הסניף

שבזעמבין.

והנה קשה לקבל קביעה זו נגד מכתב מפורש של כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ (אג"ק ח"א ע' ש"א), שבשנת תרנ"ס קבע את מקום המוסד בליובאוויטש, וכבר הוכיחו בכ"מ שאין הכוונה שאז נסגר הסניף שבזעמבין, אלא שמשנת תרנ"ס קבע את מקום המוסד המרכזי בליובאוויטש!

ומה שכותב ש"בכל האגרות שהגיעו לידינו מהשנים תרנ"ט-תר"ס לא נזכר הסניף שבליובאוויטש", הנה בכל המקומות שציינ (וכשיצא לאור כרך ג' של האגרות נתוספו עוד כו"כ אגרות שנזכר רק הסניף שבזעמבין). מדובר על מכתבים שנשלחו לאנ"ש בנוגע למצבה הגשמי והטפל של הישיבה וכדלקמן (לבד ממכתב אחד של כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ - שיתבאר לקמן). וכנגדו אביא כו"כ אגרת משנים אלו לכ"ק בנו (ונלקטו כבר על הסדר בגליון "כרם חב"ד" מס. 3 שמוזכר ב' הסניפים כאחד, בנוגע למצב הרוחני העיקרי של הישיבה והן למצבה הגשמי:

מה שלא נזכר הסניף שבליובאוויטש בכל המכתבים הנ"ל, התשובה ע"ז טמונה בכל מכתב שכתב על "עסק זעמבין", היות וכידוע שבמשך כל השנים לא היתה הישיבה מאושרת מהממשלה, ולכן הסתתרה הישיבה תחת שם "בית מסחר" וכדו', והיו צריכים לעשות כמה זהירות שלא יגיע שמע הישיבה לידיעת הממשלה מהפחד שיסגרו אותה (כפי שאכן קרה בשנת תרס"ב). ומעניין שבכל האגרות של כ"ק אדמו"ר נ"ע ע"ד הישיבה עד ג' כסלו תרס"א - לא נזכר בשום מקום השם "תומכי תמימים", אלא ברמז ובהסוואה, "עסק זעמבין" "החברה" "בחורים"! דהיינו שחששו מאד מפרסומת יתירה של הישיבה.

ובאמת ה"ז מפורש באגרת לכ"ק בנו (אג"ק ח"ג ע' צה) אודות הנוסח שנטבע על כריכת התניא, שנדפס בשנת תר"ס - "יוצא לאור על ידי חברת תומכי תמימים", וז"ל: "הנוסח שעל הטאוועל מהכריכה לא הייתי בוחר בזה לכתחילה מצד פרסום הדבר, והשי"ת יעזור שלא ישלוט בזה שום קנאה וע"ה ח"ו", (ובאגרת אחרת הוסיף עוד טעמים). הרי מפורש כאן שהי' נזהר במאד מפרסומת יתירה של הישיבה מפחד המלשינות וכו'! ועד"ז בנוגע לעיתון "האח" (אג"ק ח"ב ע' תקנ"ז).

חי - יום הבהיר ר"ח כסלו - ב' כסלו ה'תשמ"ס -

ולכן נזכר בכל המכתבים בשם **מוסווה** שהי' רגיל מתחלתו בשנת תרנ"ח (שאז היתה עיקר הישיבה בזעמבין כנ"ל) - **"עסק זעמבין"** וכיו"ב.

ואכן במכתבו הכללי משנת תרנ"ט-תר"ס לטובת הישיבה כותב בלשון סתמי "אחרי אשר יסדנו המפעל הזה . ונאספו עלינו הרבה בבקשתם לקבלם בישיבתנו", אך לא הזכיר שום מקום (לא זעמבין ולא ליובאוויטש) כי מכתב כללי יד הכל ממשמשים בו, ולכן הזהירות צריכה להיות בכפליים, ונזכר רק ברמז שמספיק לעורר את לב ההמון הנדיבים.

ועד"ז במכתב הכללי של כ"ק בנו משנת תר"ס, שמפרט יותר במכתבו "וכבר יושבים כעת יותר מארבעים נערים", שבודאי כוונתו על זעמבין, מ"מ נזהר מלהזכיר בפירוש את המקום (והסניף שבליובאוויטש גם לא ברמז).

ורק במכתבים הפרטיים לנגידי אנ"ש המקורבים ולהרבנים מיחידי סגולה, לטובת הישיבה הזכירו גם בפירוש את הישיבה אבל באופן **מוסווה** "עסקי זעמבין" וכיו"ב, כ"ז מצד הזהירות הגדולה, ובעיקר על הסניף **שבליובאוויטש** שאחרי הכל באם הממשלה תסגור את הסניף שבזעמבין עדיין אפשר לפזוז אותו במקום אחר. אבל הישיבה שבליובאוויטש ששם הי' מרכז התנועה ומקום מושב אדמו"ר נ"ע - הרי הזהירות צריכה להיות בכפליים, ולכן לא הזכיר אף פעם במכתבים לאנ"ש את ליובאוויטש.

אבל באגרות שכתב לכ"ק בנו אם כי לא הזכיר כל פעם בפירוש אלא ברמז "בדבר הבחורים" וכיו"ב, אבל כוונתו מוכח מתוכו, היתה על ב' המקומות, ובמיוחד באגרות על מצבה ה**רוחני** של הישיבות ששלח כו"כ אגרות הדרכה לבחורים ו**רובם** (מהנדפסים כבר) - לאלו שבליובאוויטש.

וא"כ חובה עלינו לקבל את מכתבו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הנ"ל כפשוטו, שמשנת תרנ"ט ואילך מקומה המרכזי של הישיבה הי' בליובאוויטש, שם היתה ההנהלה הראשית, שם היו מוזקבלים ההחלטות, לשם נתקבלו התלמידים החדשים, ומשם שלחו לזעמבין ולשאר הסניפים וכו' וכו'. ומה שבזעמבין הי' מקום מוכשר להדרכה

מיוחדת, עדיין אין זו סיבה מספיקה להפוך את המקום
למרכז ועיקרי!

[ומה שבמכתב כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ מטבת תר"ס
להר"ש סלונים מארה"ק אודות מצב הרוחני של הישיבה
מזכיר רק את הסניף שבזעמבין, ומזה הוכיח ידידי ששם
ה' עיקר הישיבה. יש לומר כנ"ל שכ"ז ה' מצד הזהירות
מפרסומת יתירה. ובפרט שלש לומר שעדיין לא הגיעה
(בימים ההם) הידיעה לארה"ק שהמקום המרכזי ה' **בליובאוויטש**, ועדיין ה' נחשב ליובאוויטש כמושב
ה"יושבים", ועיקר הישיבה ה' **בזעמבין** כבשנת תרנ"ח.
ובמיוחד שאין כל הכרח בדבר שגם ברוסיה עצמה כבר
נתפרסם להמון העם אז שיחת אדמו"ר נ"ע בשמח"ת תרנ"ט
אודות קביעת המקום של הישיבה בליובאוויטש.

ולהעיר שב"תולדות התמימים" מתעלם מכל זה ולא
מזכיר מאורע חשוב זה, זמן ואופן קריאת שם הישיבה -
תומכי תמימים, בשמח"ת, וכותב גירסא אחרת שכ"ז ה'
בהצעת כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ **לאחרי שמח"ת!**

ואולי יש לומר שכ"ז נכתב בכוון: היות והחיבור
"תולדות התמימים" הוכן כנראה עבור פרסומו לרבים, וגם
כאן נזהר מאד שלא יופיע בדפוס - **"ישיבת תומכי**
תמימים" מחשש הנ"ל. אך היות ואי אפשר להתעלם בחיבור
זה מהשם "תומכי תמימים", לכן כתבו באופן כזה שתומכי
תמימים היא שם של אגודת התומכים בבית מסחר תומכי
תמימים, וראה שם פרק ו': האורחים הרבים שהיו
בליובאוויטש. . . בשוכם לביתם פרסמו והודיעו בכל מקום
דבר החברה וטיב הישיבות", וכלפי חוץ כאילו יש כאן
שני דברים החברת תומכי תמימים והישיבה, שכ"ז הוא
מזהירות יתירה מפרסום הישיבה כנ"ל].

וכאן המקום להעיר אשר בכל מקום באג"ק שמוזכר
ע"ד "עסק זעמבין", פירש זאת ידידי בהערות שהכוונה
היא לישיבת תו"ת **שבזעמבין** דוקא, ועפ"י הנ"ל ה"ז טעות
דמוכה הצריך תיקון.

בנוסף להנ"ל יש לי הוכחה פשוטה (ע"ז: א) באם
נקבל את סברתו שהכוונה היא לסניף שבזעמבין דוקא,
נשאלת שאלה פשוטה: **היתכן שבשום מקום מהאגרות שלטובת**

הישיבה לא נזכר אף פעם אודות הוצאות הישיבה בליובאוויטש, שהי' בה מספר דומה של תלמידים ויותר מזה, האם לישיבה בליובאוויטש הי' מנדב אלמוני (הרוצה בעילום שמו עד היום הזה!), ששילם את כל ההוצאות עד שאין מקום לדאגה, ולעורר את נגידי אנ"ש לטובת הישיבה בליובאוויטש, שהי' המקום המרכזי?

ולאידך אנו מוצאים מכתב מפורש לכ"ק בנו (ח' שבט תר"ס) וז"ל: "תכתוב לי אם מתקבל מעוזה על זעמבין, ואם מספיק לך על ההוצאה בליוב[אוויטש] וזעמבין". הרב רואים מפורש שכן היו בעיות כספיות בליובאוויטש, ולפי הנכתב בארוכה ב"תולדות התמימים" הרי נראה מפורש ששקופה אחת היתה לליובאוויטש וזעמבין ולשניהם היו בעיות כספיות. ולפ"ז מתחזקת השאלה למה לא הזכיר באגרות שלטובת הישיבה גם את המקום המרכזי - לליובאוויטש (והזכיר רק את סניף הישיבה)?!

ב) מתחיל מחורף תרס"א (וליתר דיוק ג' כסלו) התחיל כ"ק אדמו"ר נ"ע להזכיר בפירוש (בר"ת) את שם הישיבה - "ת"ת". ושם ברור שהכוונה היא לב' המקומות. ונשאלת השאלה מה קרה פתאום - עם המנדב האלמוני שהפסיק לכסות את ההוצאות שבלליובאוויטש מאמצע תרס"א, עד שהי' צורך לעורר את נגידי אנ"ש לטובת הישיבות?!

אלא בודאי כשכתב "עסק זעמבין" וכיו"ב התכוון לב' הסניפים, אלא שכתב בצורה זו בהסוואה בכדי למנוע פרסומה. יתירה לישיבה ובעיקר להסניף שבלליובאוויטש כנ"ל, מפחד המלשינות וכו'.

הרב שלום יעקב חזן
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
רסיפה ברזיל

הערות וצינונים לתו"א פ' תולדות

יב. יז, א אלה תולדות יצחק מש"פ תולדות תקס"ט (ובא' הכ"י נרשם: שבת תנאים עם הרב מטשערנאביל חורף תקס"ט). נו"א (הנחת אדמו"ר האמצעי) נדפס בסה"מ תקס"ח

- יום הבהיר ר"ח כסלו - ב' כסלו ה'תשמ"ט - כא

ע' זקטז.

יז, ד מים רבים משנת תקס"ט. נו"א (הנחת אדמו"ר האמצעי) נדפס בסה"מ תקס"ט ע' א. נו"א נמצא בא' הכ"י בכותרת: "תורה הנאמרה שבת שלפני פורים על חתונת נכדו תקסט"ז" (סה"מ תקס"ט ע' שמ בשוה"ג [הע' 16]. ושם שבא' הכ"י נזכר: מים רבים יתרו זקס"ט).

יט, א בלאור על הנ"ל הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ט ע' יב, נזכר באוה"ת יתרו ע' תתיד: "עין בבלאור ע"פ מים רבים לא יוכלו כו' (דחתונת ב"ד ר' בער)".

כ, ב ראה ריח בני מליל ש"פ תולדות תקס"ה. הנחת ר' משה בן אדה"ז והנחת אדמו"ר האמצעי נדפסו בסה"מ תקס"ה ע' יז.

[כ, ד שו"ה גשמלים - וכן נביאים שופטים סוף המאמר ראה סה"מ תקס"ה שם נוסחא שני' ע' מא שו"ה וכן עד סוף המאמר. וראה ג"כ ע' לט-מב בנו"א, ודו"ק].

*

יג. באוה"ת בראשית כרך ז תתיד, ב (ע' 2428) נדפס ד"ה ואלה תולדות, וכבר נדפס באוה"ת בראשית כרך ד תתכב. (ע' 1640).

[שם בשוה"ג שו"ה לד"ה ראה ריח בני, צ"ל להלן תחת יט, א. עי"ש בשוה"ג ודו"ק].

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

ה י ו ס י ו ס

יד. ו טבת - "כתוב דע את אלוקי אביך. . . כי כל ענין וידיעה. . . אפילו בענינים היותר עמוקים צריך לבוא בעבודה היינו. . . בירור וזיכוך המדות..." - להעיר

כב - יום הבהיר ר"ח כסלו - ב' כסלו ה'תשמ"ס -

מל' הרמב"ם (סוף הל' תמורה): "ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים..."

יב טבת - בשנת תרמ"ח . . . אמר אז המאמר אין הקב"ה בא בטרוניא... - נדפס בסה"מ תרמ"ו-תר"ן, ע' קפו.

כג טבת - "הרבצת התורה" - נת' בשיחת ל"ג תמוז, תשל"ה, ס"ב (הנחות הת' בלתי מוגה).

ח שבט - "ומצוה וחובה על כל רב בישראל" - ראה - ביטוי מעין זה - מנחות צט, ב: לא מצוה ולא חובה.

יב שבט - "השכל וההתפעלות . . . לחברם . . . למורה דרך בחינים של עבודה ופועל" - ההפרש בין עבודה ופועל נת' בלקו"ש חכ"א ע' 53. וזהלים קד, כג.

ו אדר שני - "הצ"צ סיפר אשר, בר"ה הראשונה לחייו - שנת תק"ן - אמר רבינו הגדול דרוש משביעין אותו תהי צדיק וכו'..." - נת' בשיחת אור לכ"ט אלול תשמ" (שיחת ד) (הנחות הת' - בלתי מוגה).

ה אייר - "עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציק-אכציק יאר צוליב טאן א אידן א טובה" - נת' בשיחת ש"פ חוקת תשל"ח סכ"ט ואילך (הנחות הת' - בלתי מוגה).

כה סיון - "דאגה בלב ושיחנה לאחרים ואמרז"ל שני פירושים: ושיחנה מדעתו, ושיחנה לאחרים". - נת' בד"ה דבר אל אהרן ואמרת אליו גו' תש"ג.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ר"מ במתיבתא -

לפיכך נראה כי המאמר הנ"ל הוא תוצאה של מחקר מעמיק של הרב זעליגזאן, אשר נעשה על מנת להבהיר את חשיבות הדינים בתורה, ולהראות כי הם אינם רק עצות מרחוק, אלא גם דינים המעצבים את חיינו.

לזכות

**הילד לוי יצחק שיחי'
לאורך ימים ושנים טובות
נולד ח"י מרחשון
ונכנס לבריתו של א"א ע"ה
ביום כ"ה מרחשון
תהא שנת משיח טובה
ולזכות אחיו ואחותו
משה מניה, שניאור זלמן ויהודית שיחיו**

נדפס ע"י הוריהם

**הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוג' מרת עליזה רות שיחיו בליזינסקי
זקניו**

**הרה"ח ר' יוסף שמחה וזוג' מרת מרים גאלדא שיחיו בליזינסקי
הרה"ח ר' פיינועל גרשון וזוג' מרת חנה פייגה שיחיו אבענד**